

Dr. sc. Zdenko Konjić*
Anamarija Pavičić**

PRISILNE RADNJE I MJERE - MJERE OSIGURANJA I DOSTAVA

Prijedlogom izmjena i dopuna Zakona o kaznenom postupku predlažu se značajne izmjene i dopune sadašnjeg teksta Zakona o kaznenom postupku koje će zasigurno imati veliko teorijsko i praktično značenje. U radu se izlažu predložene novine u katalogu mjera osiguranja nazočnosti okrivljenika u postupku i drugih mjera opreza, osim mjere istražnog zatvora, uz detaljniji osvrt na Prijedlogom bitnije izmijenjene institute uhićenja, jamstva i kućnog zatvora. Osim navedenog, u radu se prikazuju i značajne novine na području dostave pismena.

Kao što se iz teksta Prijedloga Zakona o kaznenom postupku (dalje Prijedlog) vidi, u pristupu novom uređenju materije zakonodavac je vodio računa o međunarodnim konvencijama, preporukama Odbora ministara Vijeća Europe i stajalištima Europskog suda za ljudska prava, pri čemu je, uvažavajući četiri najznačajnije preporuke Odbora ministara Vijeća Europe o pojednostavljenju kaznenog pravosuđa, o nezavisnosti, učinkovitosti i ulozi sudaca, o upravljanju kaznenim pravosuđem te o ulozi državnog odvjetnika, ključne novine zapravo unio u prethodnom postupku, ukinuvši sudsku istragu, čime je u hrvatskom kaznenom postupovnom pravu prekinuta višestoljetna tradicija germanskog pravnog kruga.

Osim toga, respektirajući prethodno spomenute izvore, Prijedlog predviđa i značajnije promjene u postojećem katalogu mjera osiguranja nazočnosti okrivljenika u postupku, kako glede vrste, sadržaja i modaliteta primjene pojedinih mjera, uz očitu tendenciju jačanja tzv. alternativnih mjera, prvenstveno mjere jamstva i kućnog zatvora, kojih se područja primjene Prijedlogom proširuju i detaljnije reguliraju.

Ono što je zajedničko prisilnim mjerama osiguranja nazočnosti okrivljenika u kaznenom postupku jest da su sve one manje ili veće ograničenje osnovnog ljudskog prava - prava na osobnu slobodu. Zbog značenja intervencije u to temeljno ljudsko pravo, za primjenu prisilnih mjera potrebno je postojanje

* Dr. sc. Zdenko Konjić, sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske

** Anamarija Pavičić, sudska savjetnica Vrhovnog suda Republike Hrvatske

vjerojatnosti, u stupnju propisanom zakonom, da je osoba počinitelj kaznenog djela te postojanje opasnosti da bi osoba, korištenjem tog prava, otežala ili onemogućila pokretanje ili vođenje kaznenog postupka ili njegov cilj.¹ Ovisno o stupnju te opasnosti prema toj će osobi biti primijenjene mjere za koje je razumno očekivati da će postići zakonom propisanu svrhu, tj. onemogućiti okrivljenika u negativnom korištenju njegovih prava i sloboda.

Upravo zbog značenja prava koja se mjerama prisile u većoj ili manjoj mjeri ograničavaju, nužno je da osnova primjene tih mjera bude načelo razmjernosti, koje je Prijedlogom dosljedno i u značajnijoj mjeri nego sadašnjim propisima inkorporirano u odredbe Prijedloga. Načelom razmjernosti želi se osigurati da ograničenje osobnih prava i sloboda ne prelazi mjeru koja je nužna za ostvarenje legitimnog cilja u vidu onemogućavanja okrivljenika na njihovu zlouporabu.

Značenje koje Prijedlog pridaje tom načelu vidi se i iz okolnosti da ga je izrijeком propisao,² i to u općim odredbama, što je prema dosadašnjem tekstu Zakona novina. Naime, naravno da i dosadašnji Zakon o kaznenom postupku poznaje i predviđa primjenu tog načela, ali je propisuje na određenim mjestima, pa između ostalog i u odnosu na primjenu pojedinih mjera postupovne prisile, ali ne i kao temeljno načelo postupanja, kao što je to propisano čl. 1. st. 2. Prijedloga. O razradi tog načela u primjeni mjera osiguranja nazočnosti okrivljenika u postupku i drugih mjera opreza bit će više riječi u nastavku.

Na polju prisilnih mjera Prijedlog donosi još jednu iznimno bitnu novinu. Naime, svi dosadašnji propisi kaznenopostupovnog prava propisivali su da je jedino sudska vlast, kao samostalna i neovisna, ovlaštena primijeniti prisilne mjere osiguranja nazočnosti u postupku, što se Prijedlogom međutim mijenja budući da se ovlast za određivanje mjere pritvora, koja je, na način kako je uređuje Prijedlog, po svojoj prirodi sadašnja mjera zadržavanja, prenosi na državnog odvjetnika, kao tijelo progona. No, propisivanjem nadležnosti suca istrage kao drugostupanjskog tijela nadležnog za odlučivanje o osnovanosti rješenja državnog odvjetnika o određivanju pritvora, zadržana je sudska kontrola zakonitosti i osnovanosti određene mjere pritvora.

Osim značajnih izmjena i dopuna na području prisilnih mjera osiguranja nazočnosti okrivljenika u postupku, Prijedlog donosi i znatne izmjene na planu dostave, koje u bitnom karakterizira prenošenje administrativne funkcije pozivanja sudionika u postupku sa suda na stranke, odnosno tajnika suda,

¹ Davor Krapac, Kazneno postupovno pravo, knjiga prva; Institucije, Informator, Zagreb, 2000., str. 173.

² Članak 1.

(2) Prije donošenja pravomoćne presude okrivljenik može biti ograničen u svojoj slobodi i drugim pravima samo uz uvjete koje određuje ovaj Zakon, razmjerno težini kaznenog djela, stupnju sumnje i jačini ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra.

koji postaje pomagač kako suda, tako i stranaka pri dostavi, a sve s ciljem povećanja učinkovitosti kaznenog postupka.

I. MJERE OSIGURANJA PRISUTNOSTI OKRIVLJENIKA I DRUGE MJERE OPREZA

Što se tiče sadržaja **zajedničke odredbe** iz čl.87. ZKP,³ ona je u st. 1. i 2. u svojoj biti ostala ista, s time da Prijedlog jedino predviđa, s obzirom na rješenja vezana uz istragu, da će “i druga državna tijela” po službenoj dužnosti ukinuti mjere osiguranja nazočnosti okrivljenika i druge mjere opreza ili ih zamijeniti blažim mjerama, ako su prestale postojati zakonske pretpostavke za njihovu primjenu ili ako se ista svrha može postići blažom mjerom.⁴ Prijedlog u st. 3. čl. 101. izrijekom propisuje pravo okrivljenika da o mjeri pritvora i istražnog zatvora obavijesti obitelj ili drugu osobu, s time da će to učiniti državni odvjetnik ako postoji vjerojatnost da bi takvim obavještanjem bila ugrožena svrha istrage.

Poziv okrivljeniku

Poziv okrivljeniku najblaža je mjera osiguranja njegove nazočnosti u postupku i kao takva, sukladno načelu razmjernosti, mora biti prva mjera nadležnog tijela usmjerena tom cilju. Poziv ipak predstavlja i prisilnu mjeru s obzirom na posljedice neodazivanja.

Prijedlog, u svom čl. 102., uređuje pitanje pozivanja okrivljenika koje se u svojoj osnovi ne razlikuje od dosadašnje odredbe Zakona o kaznenom po-

³ Članak 87.

(1) Sud će pri odlučivanju o mjerama osiguranja nazočnosti okrivljenika i drugim mjerama opreza paziti da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom.

(2) Sud će po službenoj dužnosti ukinuti mjere iz stavka 1. ovoga članka ili ih zamijeniti blažim mjerama ako su prestali zakonski uvjeti za njihovu primjenu, ili ako su nastupili uvjeti da se ista svrha može postići blažom mjerom.

⁴ Članak 101.

(1) Sud i druga državna tijela pri odlučivanju o mjerama osiguranja prisutnosti okrivljenika i drugim mjerama opreza po službenoj dužnosti paze da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom.

(2) Sud i druga državna tijela po službenoj će dužnosti ukinuti mjere iz stavka 1. ovog članka, ili ih zamijeniti blažim mjerama ako su prestali zakonski uvjeti za njihovu primjenu, ili ako su nastupili uvjeti da se ista svrha može postići blažom mjerom.

(3) O primjeni pritvora i istražnog zatvora okrivljenik ima pravo obavijestiti obitelj ili drugu blisku osobu (članak 7. stavak 2. točka 4). Ako je vjerojatno da obavijest o pritvoru može ugroziti svrhu istrage, to će učiniti državni odvjetnik.

stupku kojom je ta materija regulirana, osim u dijelu gdje se izriječkom navodi da je tijelo koje vodi postupak ili poduzima radnje, u pozivu za prvo ispitivanje okrivljenika, prilikom dostave tzv. neposredne optužnice ili privatne tužbe, dužno upozoriti okrivljenika na obvezu obavještanja tijela o promjeni adrese ili namjeri te promjene, kao i na posljedice ako postupi protivno toj obvezi.⁵

U Prijedlogu su, međutim, ispuštene odredbe čl. 88. st. 5. i 6. ZKP⁶ koje su omogućivale sudu da okrivljenika, u slučaju neodziva zbog bolesti ili druge neotklonjive smetnje, ispita u mjestu gdje se nalazi ili osigura prijevoz do mjesta ispitivanja ili njegovo ispitivanje odgodi odnosno da naloži tjelesni pregled ili vještačenje radi provjere tih okolnosti.

Prijedlog u bitnome mijenja i tijelo koje poziva okrivljenika, pa tako u čl. 175. st. 1. i 2. određuje da poziv osumnjičeniku radi ispitivanja prije početka i tijekom istrage upućuje državni odvjetnik, dok tajnik suda, na temelju naloga

⁵ Članak 102.

(1) Prisutnost okrivljenika pri obavljanju radnji u kaznenom postupku osigurava se njegovim pozivanjem. Poziv okrivljeniku upućuje tijelo koje vodi postupak ili poduzima radnje.

(2) Pozivanje se obavlja dostavom zatvorenog pisanog poziva koji sadrži: naziv tijela koje poziva, ime i prezime okrivljenika, naziv kaznenog djela koje mu se stavlja na teret, mjesto gdje okrivljenik treba doći, dan i sat kad treba doći, naznaku da se poziva u svojstvu okrivljenika i upozorenje da će u slučaju nedolaska biti prisilno doveden, službeni pečat tijela i potpis osobe koja upućuje poziv.

(3) Kad se okrivljenik prvi put poziva, poučit će se u pozivu o pravu da uzme branitelja, te da branitelj može biti prisutan njegovu ispitivanju.

(4) U pozivu za prvo ispitivanje (članak 275.), ili pri dostavi optužnice podignute bez provođenja istrage (članak 341. stavak 2.), ili privatne tužbe, okrivljenik će se poučiti da je dužan odmah izvijestiti tijelo koje vodi postupak o promjeni adrese, te o namjeri da promijeni boravište i upozoriti na posljedice koje propisuje ovaj Zakon ako tako ne postupi.

⁶ Članak 88.

(1) Nazočnost okrivljenika pri obavljanju radnji u kaznenom postupku osigurava se njegovim pozivanjem. Poziv okrivljeniku upućuje sud.

(2) Pozivanje se obavlja dostavom zatvorenoga pisanog poziva koji sadrži: naziv suda koji poziva, ime i prezime okrivljenika, naziv kaznenog djela koje mu se stavlja na teret, mjesto kamo okrivljenik treba doći, dan i sat kad treba doći, naznaku da se poziva u svojstvu okrivljenika i upozorenje da će u slučaju nedolaska biti prisilno doveden, službeni pečat i potpis suca.

(3) Kad se okrivljenik prvi put poziva, poučit će se u pozivu o pravu da uzme branitelja, te da branitelj može biti nazočan njegovu ispitivanju.

(4) Pri prvom ispitivanju, ili pri dostavi optužnice bez provođenja istrage (članak 191.) optužnog prijedloga ili privatne tužbe okrivljenik će se poučiti da je dužan odmah izvijestiti sud o promjeni adrese, te o namjeri da promijeni boravište i upozoriti na posljedice koje propisuje ovaj Zakon ako tako ne postupi.

(5) Ako se okrivljenik ne može odazvati pozivu zbog bolesti ili druge neotklonjive smetnje, može se ispitati u mjestu gdje se nalazi ili će se osigurati njegov prijevoz do sudske zgrade ili drugog mjesta gdje se radnja poduzima, ili se njegovo ispitivanje može odgoditi.

(6) Prema potrebi sud može naložiti tjelesni pregled ili vještačenje radi provjere postojanja okolnosti iz stavka 5. ovoga članka.

suda koji poduzima radnju, upućuje poziv okrivljeniku za dokazno ročište, ročište za potvrđivanje optužnice, pripremno ročište i raspravu.

Dovođenje

Člankom 103. Prijedloga regulirana je mjera dovođenja okrivljenika, koja je u odnosu na dosadašnji tekst Zakona o kaznenom postupku sadržajno izmijenjena tako da Prijedlog, uz dosadašnje pretpostavke za primjenu te mjere u vidu realizacije rješenja o pritvoru, neopravdanog nedolaska uredno pozvanog okrivljenika i nemogućnosti uredne dostave za koju je očito da je okrivljenik izbjegava, u t. 4. st. 1. čl. 103. predviđa izdavanje dovedbenog naloga i u slučaju iz čl. 135. st. 2. Prijedloga, kojim je propisano da će okrivljenik uvijek biti doveden na ročište za odlučivanje o istražnom zatvoru - što uključuje odlučivanje o određivanju, produljenju i ukidanju te mjere, osim ako je nedostupan ili raspravno nesposoban.

Valja naglasiti da je Prijedlogom ispuštena odredba čl. 89. st. 5. ZKP kojom je predviđeno neizdavanje dovedbenog naloga protiv vojnih osoba, pripadnika redarstvene vlasti i pravosudne policije,⁷ tako da je i za te kategorije osoba prema Prijedlogu moguće izdati dovedbeni nalog. Navedeno rješenje rezultat je u praksi često otežavajućeg momenta osiguranja nazočnosti tih osoba prema dosadašnjim pravilima njihova pozivanja.

Prema Prijedlogu dovedbeni nalog izdaje sud, s time da ga iznimno može izdati i državni odvjetnik, istražitelj ili policija, uz prethodnu obavijest državnom odvjetniku, kad je osumnjičenik na to u pozivu za obavijesni razgovor upozoren, a ne dođe ili iz okolnosti očito proizlazi da odbija primitak poziva. Ako je osumnjičenik prisilno doveden, a odbije dati obavijest, ne može biti ponovo pozivan iz istog razloga.⁸

⁷ Članak 89.

(5) Protiv vojnih osoba, pripadnika redarstvene vlasti i pripadnika pravosudne policije neće se izdavati dovedbeni nalog, već će se zatražiti od njihova zapovjedništva, odnosno ustanove da ih dovede.

⁸ Članak 214.

(1) Državni odvjetnik može sam provoditi izvide ili provođenje izvida naložiti policiji.

(2) Državni odvjetnik ima pravo i dužnost stalnog nadzora nad provođenjem izvida koji su naloženi policiji. Policija je dužna izvršiti nalog ili zahtjev državnog odvjetnika u provođenju nadzora nad izvidima.

(3) Uz prethodnu obavijest državnom odvjetniku policija može pozivati građane. Uz prethodnu obavijest državnom odvjetniku, prisilno se može dovesti osumnjičenik koji se nije odazvao pozivu samo ako je u pozivu bio na to upozoren ili iz okolnosti očito proizlazi da odbija primitak poziva. Osoba koja se odazvala pozivu ili je bila prisilno dovedena, a odbije dati obavijesti, ne može se ponovno pozivati zbog istog razloga.

Prijedlog kao rok u kojem sud mora odlučiti o izdavanju dovedbenog naloga određuje vrijeme od 12 sati od primitka zahtjeva za njegovim izdavanjem.

Osim navedenih izmjena, radi povećanja efikasnosti vođenja kaznenog postupka Prijedlog predviđa i mogućnost dovođenja okrivljenika u službene prostorije policije i bez dovedbenog naloga, i to u dva slučaja: kada mu je adresa nepoznata, a policija ga je pronašla na zahtjev suda ili državnog odvjetnika radi uručenja poziva te kad je protiv okrivljenika određeno jamstvo, a dovodi se radi provjere adrese ili drugih razloga važnih za uspješno vođenje postupka, u kojem slučaju može biti i zadržan do šest sati. O dovođenju okrivljenika u policiju bez naloga sastavlja se službena bilješka sadržaj koje je pobliže određen u čl. 103. st. 6. i 7. Prijedloga.⁹

Mjere opreza

Što se tiče pretpostavki za primjenu mjera opreza, u Prijedlogu se ne predviđaju neke promjene, tako da se i po Prijedlogu Zakona o kaznenom postupku mjere opreza mogu odrediti u slučaju kad postoje osnove za određivanje istražnog zatvora, dakle prema dosadašnjem Zakonu o kaznenom postupku osnove za određivanje pritvora iz čl. 102. tog zakona, s time da je potrebno naglasiti da Prijedlogom dolazi do suzivanja odredbe čl. 102. st. 1. t. 4. ZKP, pa se u tom dijelu može reći da su se pretpostavka, pa time i opseg mogućnosti za primjenu mjera opreza, promijenili. Druga pretpostavka koja se kumulativno traži za određivanje mjere opreza jest da se ista svrha koja se može ostvariti istražnim zatvorom može ostvariti i mjerom opreza.

Ono što je novina u Prijedlogu jest da tu mjeru opreza može odrediti i sud i državni odvjetnik obrazloženim rješenjem. Navedena je novina naravno dosljedno provedena okolnost da istragu sada provodi i državni odvjetnik.

Druga je novina okolnost da se u slučaju nepridržavanja izrečene mjere ona obvezno zamjenjuje istražnim zatvorom, dok je dosadašnjim Zakonom o kaznenom postupku propisana mogućnost, dakle fakultativno, zamjene drugom mjerom opreza, težom mjerom ili pritvorom.

⁹ Članak 103.

(6) Policija može bez dovedbenog naloga u svoje službene prostorije dovesti okrivljenika kojem treba uručiti poziv prema članku 169. stavku 3. ovog Zakona. O predaji poziva sastavit će se službena zabilješka s naznakom vremena dovođenja osobe, predaje poziva ili razloga odbijanja primitka te vremena napuštanja službenih prostorija.

(7) Policija može bez dovedbenog naloga radi provjere prebivališta, boravišta, ili drugih razloga važnih za uspješno vođenje postupka, u svoje službene prostorije dovesti okrivljenika protiv kojeg je određeno jamstvo. Dovedeni okrivljenik može se zadržati do šest sati. O zadržavanju će se sastaviti službena zabilješka s naznakom vremena dovođenja osobe, poduzetim radnjama ili mjerama te vremena napuštanja službenih prostorija. Službena zabilješka se odmah dostavlja državnom odvjetniku, a nakon podizanja optužnice, sudu.

Što se tiče kataloga mjera opreza, one se kao takve nisu promijenile, jednako kao ni okolnost da se njima ne može ograničiti pravo okrivljenika na vlastiti stan, pravo na nesmetane veze s ukućanima, bračnim ili izvanbračnim drugom, roditeljima, djecom, posvojenikom ili posvojiteljem, osim ako se postupak vodi zbog kaznenog djela počinjenog na štetu tih osoba. I Prijedlog zadržava mogućnost da se mjerom opreza zabrani obavljanje zakonite poslovne aktivnosti, profesionalne djelatnosti okrivljenika, ako se postupak vodi zbog kaznenog djela počinjenog u okviru te djelatnosti. Do jedine promjene glede kataloga mjera opreza dolazi kod mjere obveze javljanja određenoj osobi ili državnom tijelu, koju obvezu dosadašnji Zakon kvalificira kao povremenu, dok je prema Prijedlogu riječ o obvezi redovitog javljanja. Prijedlogom se dosadašnja mjera zabrane približavanja određenoj osobi i zabrane uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom zapravo diferencira u dvije mjere opreza, i to mjeru opreza zabrane približavanja određenoj osobi te mjeru opreza zabrane uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom. Prijedlog ne sadržava ni odredbu čl. 90. st. 9. ZKP kojom je redarstvena vlast ovlaštena, u slučaju vjerojatnosti da je počinjeno kazneno djelo protiv sigurnosti javnog prometa, na mjestu događaja privremeno, a najdulje do tri dana, oduzeti dozvolu za upravljanje motornim vozilom od osobe za koju postoji osnova sumnje da je počinitelj.

Trajanje mjera opreza i u Prijedlogu je ostalo neizmijenjeno, tj. do pravomoćnosti presude, s time da je svaka dva mjeseca sudac istrage odnosno sud koji vodi postupak obavezan po službenoj dužnosti ispitati postoje li još potreba za tom mjerom.

Prijedlog uređuje i pravo stranaka na žalbu protiv rješenja kojim se određuje, produljuje ili ukida mjera opreza, s time da, za razliku od dosadašnjeg Zakona,¹⁰ ne sadržava izričite odredbe o nadležnosti žalbenog tijela, a ni odredbu da će istražni sudac, ako se tijekom istrage ne složi s primjenom mjere opreza, donijeti rješenje kojim se odbija prijedlog državnog odvjetnika. Protiv tog je rješenja dopuštena žalba.¹¹

Člankom 99. Prijedloga propisan je sadržaj rješenja o nalaganju mjere opreza, koji je sadržajno u svojoj biti identičan čl. 90. a. sadašnjeg Zakona.

¹⁰ Članak 90.

(7) Protiv rješenja kojim se određuje, produljuje ili ukida mjera opreza stranke mogu izjaviti žalbu, koja ne zadržava njihovo izvršenje. O žalbi protiv rješenja istražnog suca ili suca pojedinca odlučuje vijeće iz članka 18. stavka 3., odnosno članka 20. stavka 2. ovoga Zakona.

¹¹ Članak 90.

(8) Kad je tijekom istrage državni odvjetnik predložio primjenu mjera opreza, a istražni se sudac s time ne slaže, donijet će rješenje kojim odbija prijedlog državnog odvjetnika. Protiv rješenja istražnog suca dopuštena je žalba, koja ne zadržava izvršenje rješenja i o kojoj odlučuje vijeće iz članka 18. stavka 3., odnosno članka 20. stavka 2. ovoga Zakona.

Prijedlog predviđa ista tijela za izvršavanje mjera opreza, s time da sadržava odredbu kojom se propisuje da će ministar nadležan za pravosuđe, uz prethodnu suglasnost ministra nadležnog za unutarnje poslove, donijeti propise kojima se uređuje način izvršenja mjere opreza, koju odredbu dosadašnji Zakon ne sadržava.

I Prijedlogom se predviđa kažnjavanje osobe, različite od okrivljenika, koja narušava primjenu mjere opreza prema okrivljeniku, na način da sudac istrage, dakle ne i državni odvjetnik, koji može odrediti primjenu mjere opreza prema okrivljeniku, posebnim rješenjem može zabraniti aktivnost kojom se narušava ta mjera, a ako osoba ne postupi sukladno tom rješenju, dakle i nadalje nastavi narušavati mjeru opreza prema okrivljeniku, kaznit će se novčanom kaznom, koja je Prijedlogom povišena umjesto dosadašnjih 20.000,00 kn na 50.000,00 kn.

Jamstvo

Prijedlogom Zakona o kaznenom postupku mijenja se i mjera jamstva, prvenstveno pretpostavke za primjenu te mjere, čime se širi područje njezine primjene. Takve promjene posljedica su pokušaja jačanja tzv. parapri-tvorskih mjera zbog prekapacitiranosti zatvorskog sustava, kao i zahtjeva za poštovanjem slobode čovjeka, kao ultimativnog prava. Ta mjera može biti odnosno trebala bi biti ograničena te upotrijebljena samo iznimno i kao krajnja mjera.

Prema Prijedlogu, mjera jamstva može se odrediti kao zamjena za istražni zatvor određen ne samo kako to propisuje dosadašnji Zakon iz osnove čl. 102. st. 1. t. 1. ZKP, dakle samo zbog bojazni da će okrivljenik pobjeći, već i zbog koluzijske i iteracijske opasnosti, čime je primjena mjere jamstva proširena. To je proširenje rezultat tendencije jačanja tzv. alternativnih mjera lišenja slobode koje imaju cilj otkloniti negativne posljedice pritvaranja osobe u obliku stigmatizacije uhićenika, njegova isključenja iz obitelji, gubitka zaposlenja, negativnog socijalnog okruženja koje može eventualno poticajno djelovati na činjenje novih kaznenih djela (učenje zanata), s jedne strane, te s druge strane pokušati riješiti pitanje prekapacitiranosti zatvorskog sustava i time djelovati na poboljšanje uvjeta života osoba koje su lišene slobode. No, iako Prijedlog propisuje policijski nadzor nad provođenjem mjere jamstva i poštovanjem uvjeta jamstva od strane okrivljenika, postavlja se pitanje objektivne mogućnosti kontrole, pa samim time i efikasnosti te mjere, posebno u slučaju kad je osnova za određivanje istražnog zatvora koluzijska opasnost.

Jednako tako, novinu u Prijedlogu predstavlja i okolnost da se jamčevina određuje samo s obzirom na težinu kaznenog djela i osobne okolnosti te imovno stanje okrivljenika, pri čemu je irelevantno imovno stanje osobe koja daje

jamstvo, iako i Prijedlog zadržava mogućnost da druga osoba da jamstvo za okrivljenika.

Prema odredbama Prijedloga, sud odmah u rješenju o određivanju istražnog zatvora određuje visinu jamstva koje ima zamijeniti istražni zatvor, a ako ocijeni da jamstvo ne može zamijeniti istražni zatvor, mora navesti razloge zbog kojih nalazi da je zamjena istražnog zatvora jamstvom isključena. Izloženo upućuje na razliku u samom postupku određivanja jamstva budući da je prema sadašnjem Zakonu za primjenu mjere jamstva potrebno da okrivljenik predloži zamjenu mjere pritvora jamstvom, a o tom prijedlogu sud je dužan odlučiti. Na rješenje suda, ovisno o odluci, stranke imaju pravo žalbe. Prema Prijedlogu, stranke će se na ročištu o istražnom zatvoru moći očitovati na sve okolnosti relevantne za odluku suda o mjeri istražnog zatvora, pa tako i u pogledu mogućnosti zamjene te mjere mjerom jamstva u smislu čl. 102. st. 3. Prijedloga, a potom i visine jamstva.

Jednako tako novina je i da se jamstvo, koje se prema dosadašnjem Zakonu može odrediti i protiv okrivljenika protiv kojeg tek treba odrediti pritvor, prema Prijedlogu može odrediti samo ako je istražni zatvor određen. To stoga što se visina jamstva određuje odmah u rješenju o određivanju istražnog zatvora, koji će biti ukinut kada jamac da jamstvo, a okrivljenik Prijedlogom propisana obećanja te položi jamčevinu.

I prema Prijedlogu jamstvo uvijek glasi na svotu novca, a jamčevina se može sastojati samo u polaganju gotovog novca, vrijednosnih papira, dragocjenosti i drugih pokretnina veće vrijednosti ili stavljanjem hipoteke za iznos jamstva na nekretninu osobe koja daje jamstvo. Prijedlogom se suzuje opseg jamčevine budući da više ne može biti riječ o osobnoj obvezi jedne ili više osoba, koja u slučaju bijega okrivljenika plaća utvrđeni iznos jamstva. Ovdje je, zbog potreba prakse, bitno naglasiti da jamčevina uvijek glasi na novčani iznos, i to u kunskoj valuti, a nikako ne stranoj, bez obzira o obliku jamčevine, s time da će se u slučaju vraćanja jamčevine jamcu vratiti valuta (kunska ili strana) koju je *de facto* predao ili pokretnine, a nikako ne njihova novčana protuvrijednost u kunama.¹²

Sudbina jamčevine Prijedlogom se regulira drukčije nego dosada. Naime, prema sadašnjem Zakonu¹³ jamstvo se ukida u slučaju ako okrivljenik,

¹² VSRH, I Kž-719/08.

¹³ Članak 93.

(1) Protiv okrivljenika će se, unatoč danom jamstvu, odrediti pritvor ako na uredan poziv ne dođe, a izostanak ne opravda, ako se sprema pobjeći ili ako postoji neka druga zakonska osnova da se protiv njega odredi pritvor.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka jamstvo se ukida. Položena jamčevina, dragocjenosti, vrijednosni papiri ili druge pokretnine vraćaju se, a hipoteka skida. Na isti se način postupa i kad kazneni postupak pravomoćno završi rješenjem o obustavi postupka ili presudom.

(3) Ako je presudom izrečena kazna zatvora, jamstvo prestaje kad osuđenik stupi na izdržavanje kazne.

unatoč danom jamstvu, na uredan poziv ne dođe, a izostanak ne opravda, ili se sprema pobjeći, ili ako postoji neka druga zakonska osnova da se protiv nje ga odredi pritvor, pri čemu se položena jamčevina vraća. Prijedlog međutim predviđa da će se, u slučaju postojanja vjerojatnosti da će okrivljenik postupiti protivno uvjetima jamstva, rješenjem odrediti naplata iznosa jamstva u korist proračuna, a protiv okrivljenika odrediti istražni zatvor. Dakle, prema Prijedlogu, sankcija za neposluh okrivljenika ista je kao dosada, ali je sudbina jamčevine u tom slučaju bitno izmijenjena budući da se više ne vraća onom tko ju je dao, već se uplaćuje u državni proračun, a do toga dolazi već u slučaju postojanja vjerojatnosti da će okrivljenik postupiti protivno uvjetima jamstva. Glede trenutka u kojem je potrebno donijeti rješenje kojim se određuje naplata u korist državnog proračuna sudska je praksa zauzela stajalište da je to rješenje, nakon ispunjenja pretpostavki za njegovo donošenje, moguće donijeti tijekom cijelog postupka, tj. u bilo kojem stadiju, pa i nakon nastupa zastare izvršenja kazne ako su se pretpostavke za njegovo donošenje ispunile prije.¹⁴

No, i Prijedlog i važeći Zakon o kaznenom postupku na jednak način reguliraju sudbinu jamstva u slučaju obustave postupka ili presude, u kojim se slučajevima jamstvo ukida, a u slučaju osuđujuće presude tek kad osuđenik stupi na izdržavanje kazne.

Prijedlogom Zakona predviđena je mogućnost ukidanja jamstva iz osnove dosad neregulirane Zakonom. Naime, člankom 105. stavkom 2. Prijedloga Zakona o kaznenom postupku predviđa se ukidanje jamstva, vraćanje položene jamčevine odnosno brisanje hipoteke s nekretnine osobi koja je dala jamčevinu, ako je okrivljenik prikrio prave okolnosti odlučne za odmjerenje jamčevine ili se utvrdi postojanje razloga za istražni zatvor različitih od onih zbog kojih je istražni zatvor, koji je zamijenjen jamstvom, bio određen, a visina prethodno danog jamstva nije primjerena novim okolnostima. U tom slučaju Prijedlog propisuje određivanje istražnog zatvora, s time da u rješenju o njegovu određivanju mora biti navedena nova visina jamstva kojim bi se istražni zatvor mogao zamijeniti, dok će se postojeće jamstvo, nakon zatvaranja okrivljenika u istražni zatvor, ukinuti, a jamčevina vratiti osobi koja ju je dala.

Pravo žalbe je prema Prijedlogu, s obzirom na postupak određivanja jamstva, nešto drugačije uređeno. Naime, i prema Prijedlogu stranke imaju pravo žalbe u roku od tri dana, ali od dana primitka rješenja o određivanju istražnog zatvora, s time da se pravo žalbe odnosi na odluku suda o visini jamstva.

S obzirom na to da sadašnjim Zakonom nije uređeno pitanje trenutka puštanja na slobodu pritvorenika kojem je mjera pritvora zamijenjena mjerom jamstva, Prijedlogom je navedena nedorečenost otklonjena tako da je precizi-

¹⁴ VSRH I Kž-580/02.

ran trenutak u kojem se donosi rješenje o ukidanju istražnog zatvora i okrivljenik pušta na slobodu. To je rješenje u suglasju s dosadašnjom sudskom praksom. Naime, čl. 103. st. 2. Prijedloga¹⁵ propisuje da će sud donijeti rješenje o ukidanju istražnog zatvora i okrivljenika pustiti na slobodu nakon što rješenje o određivanju visine jamstva postane pravomoćno i tek nakon što okrivljenik da obećanje da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište, da neće ometati kazneni postupak odnosno da neće počinuti novo kazneno djelo, a jamčevina bude položena.

U rješenju o ukidanju jamstva, prema Prijedlogu, izrijeком se navodi osnova zbog koje je protiv okrivljenika bio određen istražni zahtjev i uvjete kojih se na slobodi mora pridržavati, ispunjenje kojih nadzire policija, koja je dužna odmah obavijestiti sud o okolnostima koje upućuju ne samo na kršenje uvjeta jamstva već i na eventualnu mogućnost okrivljenikova kršenja jamstva. Sukladno čl. 104. st. 2. Prijedloga, kad postoji vjerojatnost da će okrivljenik postupiti protivno uvjetima jamstva, dakle nije nužno da je i postupio, već je dostatna vjerojatnost, s time da se Prijedlogom pobliže ne određuje stupanj te vjerojatnosti, rješenjem se određuje naplata iznosa jamstva u korist proračuna, a protiv okrivljenika se određuje istražni zatvor.

Još se jedna od novina Prijedloga u odnosu prema dosadašnjoj regulaciji instituta jamstva sastoji u mogućnosti izmjene visine jamstva ako naknadno nastupe okolnosti koje opravdavaju tu izmjenu. Kako dosadašnji Zakon ne sadržava takvu odredbu, u praksi se postavilo pitanje naknadnog odustanka jamca, različitog od okrivljenika, od obveza preuzetih jamstvom. Očitujući se o navedenom problemu, Vrhovni sud Republike Hrvatske u svojoj je odluci¹⁶ naveo da pri njegovu rješavanju treba poći od smisla instituta jamstva kao samostalne i dobrovoljne osobne obveze jamca - okrivljenika ili druge osobe, koja je samo izražena u novcu, pa da bi nemogućnost jamca da naknadno, neovisno o motivu, odustane od danog jamstva zapravo bila prisila prema jamcu da ostane u obvezi koja bi po svojoj prirodi trebala biti dragovoljna. Iz izloženih razloga sudska je praksa zauzela stajalište da je i prema dosadašnjem Zakonu o kaznenom postupku dopušteno i pravno moguće tijekom cijelog

¹⁵ Članak 103.

(1) Sud će rješenjem odrediti jamčevinu koja se sastoji u polaganju gotovog novca, vrijednosnih papira, dragocjenosti ili drugih pokretnina veće vrijednosti koje se lako mogu unovčiti i čuvati ili u stavljanju hipoteke za iznos jamstva na nekretnine osobe koja daje jamstvo.

(2) Protiv odluke o visini jamstva stranke imaju pravo žalbe u roku od tri dana. Nakon što rješenje o određivanju visine jamstva postane pravomoćno te okrivljenik dade obećanje iz članka 102. stavka 1. ovog Zakona, a jamčevina bude položena, sud će donijeti rješenje o ukidanju istražnog zatvora u kojem će navesti osnovu zbog koje je protiv okrivljenika bio određen istražni zatvor i uvjete kojih se okrivljenik mora pridržavati.

¹⁶ VSRH, Kzz-2/80.

kaznenog postupka izmijeniti već doneseno rješenje o jamstvu, bilo na inicijativu jamca, bilo ako sud ustanovi da su se okolnosti pod kojima je jamstvo određeno izmijenile.

Uhićenje

Uhićenje je kratkotrajna mjera lišenja slobode koja je sadašnjim Zakonom¹⁷ definirana kao svaka mjera ili radnja koja uključuje prisilno zadržavanje osobe pod sumnjom da je počinila kazneno djelo. Odredbe Prijedloga Zakona o kaznenom postupku ne sadržavaju takvu opću odredbu o uhićenju, no u čl. 7.¹⁸ određuju se prava koja uhićena osoba ima, o čemu je već bilo riječi. Prijedlog i nadalje zadržava distinkciju između uhićenje koje vrši policija, ovlasti koje se Prijedlogom reduciraju, od uhićenja koje može izvršiti bilo koja druga fizička osoba.

Naime Prijedlog, jednako kao i dosadašnji Zakon, ovlašćuje svakog da spriječi bijeg osobe zatečene u kaznenom djelu¹⁹ za koje se progoni po službenoj dužnosti, s time da st. 3. čl. 106. Prijedloga propisuje da se osoba spriječena u bijegu predaje policiji, do čijeg se dolaska može zadržati. Tu odredbu ne sadržava sadašnji ZKP. Uvođenje navedene odredbe ne znači i uvođenje tzv. "privatnog uhićenja", koje naše pravo više ne poznaje, a koje

¹⁷ Članak 6.

(1) Osoba uhićena pod sumnjom da je počinila kazneno djelo mora biti odmah upoznata o razlozima uhićenja te poučena da nije dužna iskazivati, da ima pravo na stručnu pomoć branitelja kojeg može sama izabrati te da će nadležno tijelo na njezin zahtjev o uhićenju izvijestiti njezinu obitelj ili drugu osobu koju je ona odredila.

(2) Pod uhićenjem se smatra svaka mjera ili radnja koja uključuje prisilno zadržavanje neke osobe pod sumnjom da je učinila kazneno djelo.

¹⁸ Članak 7.

(1) Svaka osoba protiv koje su poduzete mjere ograničenja osobne slobode ili druge prisilne mjere ima pravo da u skladu sa Zakonom bude saslušana pred sudom ili drugim nadležnim državnim tijelom, obaviještena o razlozima poduzimanja mjere i na pouku o pravima u postupku (članak 239. stavak 1.).

(2) Osoba uhićena pod sumnjom da je počinila kazneno djelo mora biti odmah:

1) na njoj razumljiv način obaviještena o razlozima uhićenja,

2) poučena da nije dužna iskazivati,

3) poučena da ima pravo na stručnu pomoć branitelja kojega može sama izabrati,

4) poučena da će nadležno tijelo na njezin zahtjev o uhićenju izvijestiti njezinu obitelj ili drugu osobu koju ona odredi.

¹⁹ Članak 106.

(2) Zatečena u kaznenom djelu je osoba koju netko opazi u radnji kaznenog djela, odnosno osoba koja je neposredno nakon kaznenog djela zatečena pod okolnostima koje upućuju na to da je počinila kazneno djelo.

nužno uključuje prisilno zadržavanje te osobe odnosno lišenje slobode, za što građanin, najčešće, nema mogućnosti.²⁰

Do značajnijih promjena dolazi kod mjere tzv. policijskog uhićenja. Naime, Prijedlogom se suzuju ovlasti policije pri uhićenju, uz uvođenje novog subjekta - pritvorskog nadzornika koji, kao ovlaštenu policijski djelatnik, ne sudjeluje u pretkaznom postupku odnosno istraživanju kaznenog djela, već je odgovoran za uhićenje, njegovu zakonitost i način postupanja s uhićenikom, sve dok se protiv te osobe ne odredi istražni zatvor, koji potom nadzire sud.

Cilj uvođenja instituta pritvorskog nadzornika je odvajanje funkcije istraživanja i obrade kaznenog djela od funkcije zaštite prava uhićenika u tom stadiju postupanja, kako bi se utjecalo na subjektivnu percepciju uhićenika i otklonili u praksi učestalo isticani prigovori o pristranosti policijskih djelatnika koji vrše pretkaznu obradu. Prijedlogom je detaljno regulirano postupanje pritvorskog nadzornika prilikom zaprimanja uhićenika, koji je dužan sastaviti zapisnik u koji unosi osobne podatke uhićenika, trenutak i razlog uhićenja. Navedeni se podaci odmah po provedenom uhićenju unose u evidenciju uhićenih osoba u informacijskom sustavu MUP-a. Pritvorski nadzornik je, odmah po prijmu uhićenika, dužan obavijestiti i državnog odvjetnika, koju obavijest također unosi u pritvorski zapisnik. Osim toga, dužan je sastaviti i poseban zapisnik o prijmu predmeta koji služe kao dokaz i drugih predmeta te predati i zapisnik i predmete državnom odvjetniku, a primjerak zapisnika policijskom službeniku koji je doveo uhićenika.

Promijenjene odredbe o pritvoru odnosno istražnom zatvoru odrazile su se i u promjeni odredaba o uhićenju osobe od policije, pri čemu se ključna promjena ogleda u uvođenju tzv. cenzusa visine zapriječene kazne. Naime, sukladno čl. 107. t. 2. Prijedloga, policija je ovlaštena uhititi osobu za koju postoje osnove sumnje da je počinila kazneno djelo za koje se progona po službenoj dužnosti, ako postoji neki od razloga za određivanje istražnog zatvora, što je prema sadašnjim odredbama ostalo neizmijenjeno, nakon čega međutim slijedi suzivanje mogućnosti policijskog uhićenja budući da se osnova sumnje mora odnositi na kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora od tri ili više godina.

Prijedlogom je, osim obveze da se prilikom uhićenja uhićena osoba odmah upozna s razlozima uhićenja, izrijeком propisano i da se mora poučiti o pravima iz čl. 7. st. 2. Prijedloga,²¹ što je distinkcija u odnosu na dosadašnji ZKP,

²⁰ Davor Krapac, *Kazneno procesno pravo*, prva knjiga: Institucije, Informator, Zagreb, 2000., str. 213.

²¹ Članak 7

(1) Svaka osoba protiv koje su poduzete mjere ograničenja osobne slobode ili druge prisilne mjere ima pravo da u skladu sa Zakonom bude saslušana pred sudom ili drugim nadležnim državnim tijelom, obaviještena o razlozima poduzimanja mjere i na pouku o pravima u postupku (članak 239. stavak 1.).

s time da je i Prijedlogom zadržana mogućnost da navedene pouke nadležna tijela nisu dužna dati ako to s obzirom na okolnosti nije nikako moguće.

Još jedna od novina u odnosu prema dosadašnjem Zakonu, a zapravo "povratak na staro", definiranje je sile na uporabu koje je policija prilikom radnje uhićenja ovlaštena. Naime, do Zakona o izmjena i dopunama Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine 58/02), koji je svojim čl. 32. st. 1. i 2. propisao brisanje dotadašnjih st. 2.-4. čl. 96. ZKP, kojima je ta materija bila regulirana, u kaznenom postupovnom pravu bilo je uređeno pitanje primjene sile od strane policije pri uhićenju na detaljniji način od odredbe čl. 108. st. 3. Prijedloga. Članak 108. st. 3. Prijedloga propisuje da se prilikom uhićenja smije upotrijebiti samo ona sila na koju policiju ovlašćuje posebni zakon, dok je člankom 96. st. 4.-6. Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine 110/97, 27/98, 58/99 i 112/99) bilo propisano da se prilikom uhićenja smije upotrijebiti samo ona sila koja je prijeko potrebna da bi se izvršilo uhićenje i posljedice koje su razmjerne težini počinjenog djela, a da se sila opasna za život ili za teško narušenje zdravlja uhićenika smije upotrijebiti samo uz prethodno upozorenje, osim ako protivno zahtijevaju okolnosti slučaja, ako se radi o kaznenom djelu za koje se prema zakonu može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža, a potrebno je spriječiti bijeg uhićenika; ako je otporom uhićenika ugrožen nečiji život ili postoji opasnost teškog narušavanja nečijeg zdravlja.

Način postupanja s uhićenikom, nadležno tijelo i rokovi vezani uz mjeru uhićenja Prijedlogom su bitno izmijenjeni u odnosu prema dosadašnjem ZKP.

Tako se, iz već rečenih razloga, uvodi novo tijelo – pritvorski nadzornik kojem se uhićenik mora preprati u roku 12 sati od trenutka uhićenja, ako je uhićen na području policijske uprave u koju se dovodi, odnosno u roku od 24 sata ako je uhićen izvan područja policijske uprave u koju se dovodi, s time da se zakašnjenje mora posebno obrazložiti. Odmah po prijmu uhićenika, pritvorski nadzornik o tome obavještava državnog odvjetnika i tu obavijest unosi u pritvorski zapisnik. Ako uhićenik u navedenim rokovima ne bude prepraćen pritvorskom nadzorniku i predan, mora biti pušten na slobodu.

Osim toga, s obzirom na uvođenje novog tijela, način postupanja s uhićenikom detaljnije je razrađen, o čemu je već bilo više riječi. Dio obveza istražnog suca kao upozorenje uhićenika o njegovim pravima iz čl. 7. st. 2. Prijedloga, pravo na komunikaciju s konzularnim predstavnikom ako je

(2) Osoba uhićena pod sumnjom da je počinila kazneno djelo mora biti odmah:

- 1) na njoj razumljiv način obaviještena o razlozima uhićenja,
- 2) poučena da nije dužna iskazivati,
- 3) poučena da ima pravo na stručnu pomoć branitelja kojega može sama izabrati,
- 4) poučena da će nadležno tijelo na njezin zahtjev o uhićenju izvijestiti njezinu obitelj ili drugu osobu koju ona odredi.

uhićenik strani državljanin odnosno dužnost obavještanja nadležnog tijela strane države, Prijedlogom se prenosi na pritvorskog nadzornika koji navedene pouke u obliku zabilješke unosi u pritvorski zapisnik. Prijedlogom je izrijekom predviđeno i pravo pritvorskog nadzornika da naloži pretragu uhićenika prilikom njegova dovođenja u policijsku pritvorsku jedinicu, koju odredbu ne sadržava dosadašnji Zakon. Iz sadržaja te odredbe proizlazi bi da pretragu uhićenika može naložiti samo istražni sudac odnosno da ona može biti poduzeta bez naloga pod pretpostavkama iz čl. 216. ZKP.²²

Pritvor

Prijedlogom se mijenja i institut dosadašnjeg **pritvora**, i to njegova priroda, na način da sada zapravo sadržajno predstavlja zadržavanje u smislu čl. 98. ZKP, tijelo koje ga određuje, duljina trajanja, pravo žalbe i druge okolnosti o kojima će u nastavku biti više riječi.

Naime, člankom 112. Prijedloga predviđa se da državni odvjetnik, pisanim i obrazloženim rješenjem, određuje pritvor protiv uhićenika ako utvrdi postojanje osnova sumnje da je počinio kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, a za koje je propisana kazna zatvora od tri godine ili teža, te uz kumulativno ispunjenje daljnjih dviju pretpostavki, a to je da je pritvor potreban radi utvrđivanja istovjetnosti, provjere alibija te prikupljanja podataka o dokazima te da postoji neki od razloga za istražni zatvor.

Iz takve formulacije vidi se da je institut pritvora prema Prijedlogu zapravo institut zadržavanja prema dosadašnjem Zakonu, koji se znatno mijenja, prvenstveno u dijelu pretpostavki za njegovo određivanje te u tijelu ovlaštenom za to.

Naime, dok se prema sadašnjem Zakonu zadržavanje može odrediti i u slučaju postojanja osnova sumnje, kada može trajati 24 sata, uz dodatna 24 sata, te u slučaju postojanja osnovane sumnje, kada traje 48 sati, prema Prijedlogu za određivanje i produljenje pritvora dostatno je samo postojanje osnova sumnje, s time da duljina trajanja pritvora po Prijedlogu, za razliku od ZKP, ne ovisi o kvaliteti sumnje. S obzirom na izložene novine u reguliranju te mjere,

²² Članak 216.

(3) Redarstvene vlasti mogu i bez naloga o pretrazi i bez svjedoka obaviti pretragu osobe pri izvršenju naloga o privođenju ili pri uhićenju ako postoji vjerojatnost da ta osoba posjeduje oružje ili oruđe za napad ili ako postoji vjerojatnost da će odbaciti, sakriti ili uništiti predmete koje treba od nje oduzeti kao dokaz u kaznenom postupku.

(4) Kad redarstvene vlasti obavještavaju bez naloga, dužne su zapisnik o pretrazi i izvješće odmah podnijeti istražnom sudcu, a ako se postupak još ne vodi - nadležnom državnom odvjetniku.

može se reći da je u tom dijelu Prijedlog liberalniji i omogućuje proširivanje njezine primjene. Međutim, daljnjim određivanjem da se postojanje osnova sumnje mora odnositi na kazneno djelo za koje se progon poduzima po službenoj dužnosti te uz daljnji uvjet da mora biti riječ o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora od tri godine ili teža, u konačnici se suzuje polje primjene mjere pritvora.

Daljnja novina predviđena Prijedlogom odnosi se na opseg pritvorskih, a sada istražnozatvorskih osnova, postojanje kojih se traži kao daljnja pretpostavka za primjenu te mjere. Tako Prijedlog za određivanje i produljenje pritvora traži postojanje razloga za istražni zatvor iz čl. 123. st. 1. t.1.-4. (dosadašnje pritvorske osnove iz čl. 102. st. 1. t. 1.-4. ZKP), dok prema sadašnjem Zakonu opseg pritvorskih osnova za primjenu mjere zadržavanja ovisi o kvaliteti sumnje. Naime, sukladno čl. 98. st. 1. ZKP, 24-satno zadržavanje može se odrediti ako uz postojanje osnova sumnje, postoje i razlozi iz članka 102. stavka 1. točaka 1. i 2. ZKP, dakle ne i točaka 3. i 4. stavka 1. članka 102. ZKP, iz kojih se razloga, prema sadašnjem Zakonu, može odrediti samo 48-satno zadržavanje u smislu čl. 89. st. 2. ZKP kad postoji osnovana sumnja. No prema Prijedlogu zadržavanje se i iz navedenih razloga, dakle iteracijske opasnosti i posebno teških okolnosti djela, može odrediti u slučaju postojanja osnove sumnje.

Prijedlog intervenira i u treću pretpostavku za određivanje pritvora odnosno dosadašnjeg zadržavanja, koju zapravo pooštrava jer, unatoč kumulativnom ispunjenju prethodno izloženih pretpostavki, isključuje mogućnost određivanja pritvora zbog otklanjanja ozbiljne opasnosti za život ili zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega, koji razlog dosadašnji Zakon poznaje. Prema Prijedlogu može biti riječ samo o potrebi utvrđivanja istovjetnosti, provjere alibija te prikupljanja podataka o dokazima.

Daljnja ključna promjena u reguliranju mjere pritvora po Prijedlogu ogleda se u promjeni tijela ovlaštenog za njegovo određivanje. Naime, prema Prijedlogu pritvor određuje državni odvjetnik kad se ispune gore navedene pretpostavke, na rok od 48 sati, a ne istražni sudac u rokovima propisanim čl. 98. st. 1. i st. 3. i st. 2. ZKP.

Što se tiče duljine trajanja pritvora, Prijedlog ne predviđa mogućnosti propisane čl. 98. st. 1. i st. 3. te čl. 100. ZKP, odnosno dodatno 24-satno zadržavanje uhićenika zbog prikupljenih obavijesti o drugom kaznenom djelu odnosno mogućnost da istražni sudac, u slučaju 24-satnog zadržavanja iz osnove čl. 98. st. 1. ZKP, uz ispunjenje pretpostavki propisanih u st. 2. tog članka, dodatno zadrži uhićenika još 24 sata. Prijedlog ne predviđa ni dosadašnju mogućnost dodatnog 72-satnog zadržavanja uhićenika do odluke o pritvoru u slučaju kad je državni odvjetnik podnio istražni zahtjev, neposrednu optužnicu ili optužni prijedlog i zatražio određivanje pritvora. Osim toga, Prijedlog ne poznaje ni tzv. zadržavanje kod policije, propisano sadašnjim čl. 98. st. 1. ZKP, kojim je

istražni sudac ovlašten iznimno, na prijedlog redarstvenih vlasti ili državnog odvjetnika, odrediti da se uhićenik zadrži kod policije, ako se radi o kaznenim djelima iz članka 181. tog zakona²³ za koje je moguće izreći kaznu zatvora preko pet godina.

Prijedlog Zakona o kaznenom postupku međutim predviđa mogućnost produljenja pritvora.²⁴ Naime, čl. 112. st. 2. Prijedloga propisuje da sudac istrage može produljiti pritvor na prijedlog državnog odvjetnika obrazloženim rješenjem za daljnjih 48 sati ako je to potrebno radi prikupljanja dokaza o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora od 12 godina. Iako dosadašnji ZKP nije sadržavao odredbu o produljenju zadržavanja, može se reći da gore navedene odredbe čl. 98. st. 1. i st. 3. ZKP, kao i već spomenuta odredba čl. 100. ZKP u biti predstavljaju produljenje zadržavanja. Prema odredbama Prijedloga, rješenje o produljenju pritvora donosi sudac istrage, ali samo na prijedlog državnog odvjetnika, dakle kod produljenja pritvora sudac istrage ne odlučuje *ex offio*, za razliku od dosadašnjeg određivanja zadržavanja iz osnove čl. 98. st. 2. ZKP gdje istražni sudac ima tu mogućnost.

“Prenošenje” ovlasti za određivanje pritvora sa suca na državnog odvjetnika rezultat je “nove” uloge suca istrage, koji više nije *dominus litis*, već je

²³ Članak 181.

Mjere iz članka 180. ovoga Zakona mogu se odrediti za kaznena djela:

1) protiv Republike Hrvatske (Glava XII.), protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (Glava XIII.), protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa (Glava XIV.) počinjena na štetu djece ili maloljetnika i protiv Oružanih snaga Republike Hrvatske (Glava XXVI.) za koja je propisana kazna od pet ili više godina zatvora,

2) ubojstva (članak 90. Kaznenog zakona), otmice (članak 125. Kaznenog zakona), podvođenja (članak 195. Kaznenog zakona), razbojništva s teškim posljedicama (članak 218. Kaznenog zakona), iznude (članak 234. Kaznenog zakona), ucjene (članak 235. Kaznenog zakona), teških kaznenih djela protiv opće sigurnosti (članak 271. Kaznenog zakona), kriptovorenja novca (članak 274. Kaznenog zakona), prikrivanja protuzakonito dobivenog novca (članak 279. Kaznenog zakona), izbjegavanja carinskog nadzora (članak 298. Kaznenog zakona), sprječavanja dokazivanja (članak 304. Kaznenog zakona), prisile prema pravosudnom dužnosniku (članak 309. Kaznenog zakona), udruživanja za počinjenje kaznenog djela (članak 333. Kaznenog zakona) kao i za kaznena djela koja je počinila ta grupa ili zločinačka organizacija u stjecaju, nedopuštenog držanja oružja i eksplozivnih tvari (članak 335. Kaznenog zakona), zloporabe u obavljanju dužnosti državne vlasti (članak 338. Kaznenog zakona), primanja mita (članak 347. Kaznenog zakona) i davanja mita (članak 348. Kaznenog zakona),

3) za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora.

²⁴ Članak 112.

(2) Pritvor iz stavka 1. ovog članka, može trajati najdulje četrdeset i osam sati. Na prijedlog državnog odvjetnika sudac istrage može obrazloženim rješenjem produljiti pritvor za daljnjih četrdeset i osam sati ako je to neophodno radi prikupljanja dokaza o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora iznad dvanaest godina. Protiv rješenja suca istrage o produljenju pritvora pritvorenik se može žaliti u roku od šest sati. O žalbi odlučuje vijeće u roku od dvanaest sati. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

neutralni subjekt koji štiti prava i slobode suprotstavljenih strana - državnog odvjetnika i okrivljenika. S obzirom na novopredloženo rješenje o ovlastima državnog odvjetnika, valja upozoriti na odredbe čl. 22. st. 2. i čl. 24. st. 2. Ustava Republike Hrvatske²⁵ iz kojih proizlazi da samo sud, kad su za to ispunjene zakonske pretpostavke, može oduzeti ili ograničiti nečiju slobodu. U tom se smislu upućuje i na stajališta Europskog suda za ljudska prava koji je, tumačeći odredbu čl. 5. st. 4. Europske konvencije o ljudskim pravima o pravu osobe lišene slobode da brzo pokrene sudski postupak u kojem će se odlučiti o zakonitosti njegova pritvaranja, zauzeo shvaćanje da se taj postupak mora nužno voditi pred tijelom koje mora imati sve bitne elemente neovisnog sudišta, mora odlučivati u postupku utemeljenom na načelu "pravičnog postupka" i mora imati ovlast naložiti izvršnim vlastima puštanje uhićenika na slobodu, pri čemu je nebitno je li tijelo koje ima te karakteristike funkcionalno neovisno ili je sastavni dio suda.²⁶

Prema Prijedlogu, pritvor je moguće produljiti samo daljnjih 48 sati, bez mogućnosti dodatnog produljenja. Ako državni odvjetnik smatra da postoje razlozi za određivanje istražnog zatvora, sukladno čl. 118. Prijedloga, dužan je izdati nalog policiji da pritvorenika, u roku za pritvor, dakle ukupno 96 sati, dovede suda istrage radi održavanja ročišta za određivanje istražnog zatvora. Navedeno ročište mora se održati u roku 12 sati od trenutka kada je pritvorenik prepraćen suda istrage i na tom ročištu državni odvjetnik mora biti prisutan.

Osim izloženih promjena, Prijedlogom se suzuje krug osoba ovlaštenih na podnošenje žalbe protiv odluke o pritvoru, skraćuju se žalbeni rokovi, kao i rokovi unutar kojih nadležno tijelo mora donijeti odluku o osnovanosti pritvorenikove žalbe.

Naime, s obzirom na tijelo koje određuje pritvor, pravo žalbe ima samo pritvorenik, s time da je rješenjem Prijedloga da o toj žalbi odlučuje sudac istrage zadržana sudbena kontrola osnovanosti određivanja te mjere. Suklad-

²⁵ Članak 22.

Čovjekova je sloboda i osobnost nepovrediva.

Nikom se ne smije oduzeti ili ograničiti sloboda, osim kada je to određeno zakonom, o čemu odlučuje sud.

Članak 24.

Nitko ne može biti uhićen ili pritvoren bez pisanoga, sudbenog i na zakonu utemeljenog naloga. Takav nalog mora biti pročitani i uručen uhićeniku prilikom oduzimanja slobode.

Bez sudbenoga naloga redarstvo može uz obvezu da je odmah preda sudu uhititi osobu protiv koje postoji osnovana sumnja da je počinila teško kazneno djelo određeno zakonom. Uhićena osoba mora odmah na način njoj razumljiv biti obaviještena o razlozima uhićenja te o svojim pravima utvrđenima zakonom.

Svaka se osoba koja je uhićena ili pritvorena ima pravo žaliti sudu, koji će bez odgode odlučiti o zakonitosti lišenja slobode.

²⁶ Davor Krapac, Kazneno procesno pravo, knjiga prva: Institucije, Informator, Zagreb, 2000., str. 217.

no Prijedlogu, samo je pritvorenik i ovlaštenik prava žalbe protiv rješenja suca istrage o produljenju pritvora. U tom se dijelu postavlja pitanje sudbine postojećeg prava žalbe državnog odvjetnika na odluku suda kojom je odbijen njegov prijedlog za određivanjem zadržavanja, što mjera pritvora, kao što je već rečeno, po svojoj prirodi jest.

No, kao što se vidi iz izloženog rješenja Prijedloga, institut pritvora i u tom je dijelu izmijenjen.²⁷ Naime, produljivanje pritvora na prijedlog državnog odvjetnika i nadalje je za suca istrage fakultativno, ali iz teksta Prijedloga proizlazi da u slučaju neslaganja s takvim prijedlogom državnog odvjetnika sudac istrage nije dužan donijeti formalnu odluku kojom odbija prijedlog u smislu čl. 99. st. 1. ZKP i na koju bi državni odvjetnik imao pravo žalbe, već svoju negativnu odluku konstatira u vidu npr. službene bilješke, dok će pritvorenik, protekom pritvora koji je odredio državni odvjetnik, biti pušten na slobodu.

Rok za žalbu Prijedlogom se skraćuje. Tako protiv rješenja državnog odvjetnika o određivanju pritvora i rješenja suca istrage kojim je pritvor produljen pritvorenik ima pravo žalbe u roku šest sati od trenutka primitka tog rješenja, dok mu je prema sadašnjim odredbama omogućeno podnijeti žalbu sve dok traje mjera uhićenja. Prijedlog izrijekom određuje rok u kojem nadležno tijelo mora odlučiti o osnovanosti žalbe pritvorenika, a ne “u roku odmah”, kakva je dosadašnja formulacija. Tako je sudac istrage dužan, u roku od osam sati, odlučiti o osnovanosti rješenja državnog odvjetnika o određivanju pritvora, dok je izvanraspravno vijeće nadležnog suda dužno u roku od 12 sati odlučiti o osnovanosti rješenja suca istrage o produljenju pritvora.

Što se tiče prestanka pritvora, sukladno čl. 113. st. 2. Prijedloga, pritvor se mora ukinuti i pritvorenik odmah pustiti na slobodu ako su prestali razlozi zbog kojih je pritvor bio određen, što je doslijedna razrada načela razmjernosti, kao jednog od ključnih načela vezanih za mjere lišenja slobode. Naime, načelo razmjernosti teži osigurati razmjer između težine mjere lišenja slobode, ovdje pritvora, i posljedice koje ta mjera ima na slobodu čovjeka kao temeljno ljudsko pravo. Pritvor prestaje, naravno, i ako je ukinut odlukom suda. Navedena rješenja autori smatraju nesporno “sretnijima” od dosadašnjeg koje propisuje da se uhićenik pušta na slobodu u slučaju isteka rokova, a ne prestanka postojanja razloga za pritvor, ili ako je rješenje o zadržavanju bilo ukinuto, koja je terminologija pogrešna budući da se uhićenik treba pustiti na slobodu ne ako je rješenje o određivanju zadržavanja ukinuto, već ako je to rješenje preinačeno i prijedlog redarstvenih vlasti ili državnog odvjetnika za određivanjem zadržavanja odbijen kao neosnovan.

²⁷ Vidi bilj.16.

Osim izloženih osnova za ukidanje pritvora, pritvorenik će se pustiti na slobodu istekom roka od 12 sati ako u tom roku nije ispitan i protiv njega određen istražni zatvor.²⁸

Kućni zatvor

Mjera kućnog zatvora uvedena je u kazneno postupovno pravo Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine 58/02),²⁹ no dosad nije zaživjela u praksi, zbog čega je, s obzirom na svoje prednosti pred pritvorom odnosno istražnim zatvorom, kako za pritvorenika tako i za državu, sada Prijedlogom regulirana na detaljniji i u jednom dijelu sadržajno drugačiji način.

Tako i Prijedlog, u čl. 125.,³⁰ kao opću pretpostavku za određivanje mjere sada kućnog zatvora predviđa postojanje osnovane sumnje da je osoba počinila kazneno djelo, zadržava postojeće ograničenje o svrhovitosti mjere, kao i daljnje pretpostavke u vidu postojanja opasnosti od bijega okrivljenika, koluzijske te iteracijske opasnosti, no, u odnosu na dosadašnje odredbe, proširuje polje primjene mjere kućnog zatvora propisujući mogućnost njegova određivanja i u slučaju postojanja pritvorske odnosno sada istražnozatvorske osnove posebno teških okolnosti djela.

Osim navedene intervencije u pretpostavke određivanja mjere kućnog zatvora, Prijedlog drugačije regulira i prostor na kojem se mjera provodi jasno naznačujući da mora biti riječ o domu, kao fizički definiranom prostoru za življenje, za razliku od sadašnjeg Zakona koji to područje označuje terminom

²⁸ Članak 118.

(1) Po nalogu državnog odvjetnika policija će pritvorenika kod kojeg postoje razlozi za određivanje istražnog zatvora prije isteka roka za pritvor iz članka 112. ovog Zakona dovesti sucu istrage radi održavanja ročišta za određivanje istražnog zatvora ili puštanja na slobodu. Pritvorski nadzornik prethodno dostavlja pritvorski zapisnik državnom odvjetniku. Državni odvjetnik mora biti prisutan na tom ročištu.

(2) Na temelju naloga suca istrage pritvorenik će se zadržati u pritvoru do održavanja ročišta za odlučivanje o istražnom zatvoru, a najdulje dvanaest sati.

(3) Ako protiv pritvorenika nije u roku iz stavka 2. ovog članka, rješenjem suca istrage određen istražni zatvor, istekom tog roka pritvorenik se mora pustiti na slobodu.

²⁹ Članak 102.a

(1) Kad postoje okolnosti iz članka 102. stavka 1. točke 1. i 3. ovoga Zakona, sud može odrediti kućni pritvor ako se svrha određivanja pritvora može postići zabranom da se osoba udaljuje iz stana ili drugog prostora u kojemu boravi.

³⁰ Članak 125.

(1) Kad postoje okolnosti iz članka 123. stavka 1. točaka 1. do 4. ovog Zakona, sud može odrediti kućni zatvor ako je za ostvarenje svrhe istražnog zatvora dovoljna zabrana okrivljeniku da se udaljuje iz doma.

stan ili drugi prostor u kojem osoba za koju su se ispunile ostale pretpostavke za određivanje kućnog pritvora (sada zatvora) boravi. Takva terminologija, s obzirom na sadržaj pojma "boraviti", koji pojam obuhvaća privremeno nastanjenje, otvara pitanje mogućnosti primjene te mjere i na druge prostore različite od doma - npr. poslovne prostorije, vikend-kuće i duge objekte pogodne za boravak, kao i pitanje eventualnog kršenja mjere u slučaju kad osoba npr. napusti stan kako bi otišla boraviti u vikend-kuću.

Primjena tehničkih sredstava nadzora Prijedlogom je, jednako kao i sadašnjim Zakonom,³¹ predviđena kao mogućnost, s time da se Prijedlogom zahtijeva od okrivljenika pisana suglasnost punoljetnih osoba koje borave u domu okrivljenika,³² dok dosadašnje odredbe govore samo o suglasnosti "osobe", s time da iz terminologije važećeg članka proizlazi da je riječ o osobi prema kojoj se mjera određuje, dakle okrivljeniku, a ne i o suglasnosti odraslih osoba koje borave u njegovu domu.

I sadržaj odnosno način provođenja mjere Prijedlogom je detaljnije razrađen. Tako se predviđa da rješenje o kućnom zatvoru mora sadržavati zabranu okrivljeniku da napusti dom, kao i upozorenje da će protiv njega biti određen istražni zatvor ako dom napusti bez odobrenja ili na drugi način ometa provođenje mjere. Prijedlog predviđa situacije u kojima je okrivljeniku, uz odobrenje suda, moguće napustiti dom, a to je kada je to potrebno radi liječenja ili ako bi mogle nastupiti teške posljedice za život, zdravlje ili imovinu, pri čemu se ne navodi koga.

Prijedlog također propisuje da se glede mjere kućnog zatvora na odgovarajući način primjenjuju odredbe o istražnom zatvoru, kao i da ministar nadležan za pravosuđe posebnim propisima uređuje pitanja izvršenja kućnog zatvora, pri čemu se za donošenje tih propisa, za razliku od sadašnjeg rješenja, ne traži i suglasnost ministra unutarnjih poslova, što bi nesporno trebalo olakšati i ubrzati reguliranje izvršenja te mjere i samim time pridonijeti njezinoj povećanoj primjeni.

³¹ Članak 102.a

(2) Rješenjem o određivanju kućnog pritvora sud može, uz suglasnost osobe, odrediti primjenu vanjskoga elektroničkog ili videonadzora za vrijeme trajanja kućnog pritvora na svim otvorima stana ili drugog prostora u kojem boravi.

³² Članak 125.

(2) Prije određivanja kućnog zatvora sud će zatražiti od okrivljenika pisanu suglasnost punoljetnih osoba koje borave u domu okrivljenika o primjeni tehničkih sredstava nadzora iz stavka 3. ovog članka.

(3) Rješenje o kućnom zatvoru sadrži zabranu okrivljeniku da se udaljuje iz doma. Tim rješenjem sud može odrediti primjenu tehničkih sredstava nadzora kojim se osigurava provođenje kućnog zatvora.

Prijedlog u svezi s tom mjerom daje određene ingerencije i pravosudnoj policiji u vidu prava nadzora nad izvršenjem mjere,³³ kao i ovlasti analogne ovlastima u svezi s izvršenjem istražnog zatvora i postupanja sa zatvorenici-ma te drugim propisima.

Zaključno

Kao što se vidi iz prethodno izloženih mjera osiguranja nazočnosti okrivljenika u postupku, Prijedlog uvodi promjene u pretpostavkama za određivanje nekih od mjera, njihovu sadržaju, trajanju, tijelu nadležnom za njihovo nalažanje odnosno određivanje i druge promjene koje su ukratko izložene, a koje će nesporno, prilikom primjene u praksi, dovesti do određenih pitanja i nedoumica, iako su mjere jačanju kojih se tendira, kao što su kućni zatvor i jamstvo, jasnije i opsežnije određene Prijedlogom. No, osnova izvršenih promjena svodi se na činjenicu da prisilne mjere osiguranja nazočnosti tendiraju povećati efikasnost kaznenog postupka, pri čemu nužno moraju biti utemeljene na općeprihvaćenim načelima, posebno međunarodnog prava, kao i zahtjevu da se, s obzirom na prekapacitiranost zatvorskih sustava, smanji broj pritvorenih osoba odnosno potencira primjena tzv. alternativnih mjera - prvenstveno već spomenutog kućnog zatvora, jamstva i mjera opreza.

II. DOSTAVA

Dostava, kao posebna radnja u kaznenom postupku kojom se osobi, koja na to ima zakonsko pravo ili pravni interes, predaje pismeno tijela koje sudjeluje u postupku vrlo je značajna kako s aspekta efikasnosti kaznenog postupka, tako i s aspekta prava na suđenje u razumnom roku, budući da se trenutak dostave podneska u postupku zaštite prava na suđenje u razumnom roku smatra pravno relevantnim jer se tada omogućuje primatelju da sazna sadržaj podneska pošiljatelja.

I na području dostave, koja je dosad u značajnijoj mjeri otežavala učinkovito vođenje postupka i u razumnom roku, Prijedlog donosi značajne promjene u vidu podjele tereta osiguranja nazočnosti svjedoka i vještaka između stranaka

³³ Članak 127.

(1) Kućni zatvor nadzire pravosudna policija na čijem području se izvršava.

(2) U prostoru kućnog zatvora pravosudna policija ima ovlasti propisane ovim Zakonom (članak 135. do 143.) i drugim propisima.

(3) Ministar nadležan za pravosuđe donosi posebne propise o izvršenju kućnog zatvora. Evidenciju o nadzoru nad kućnim zatvorom vodi ministarstvo nadležno za pravosuđe.

i suda, koji postaje pomagač strankama u osiguranju nazočnosti “njihovih svjedoka” i vještaka, zbog čega treba razlikovati tzv. stranačku od sudske dostave.³⁴

Osim toga, kako bi dostava prestala biti otežavajuća komponenta kaznenog postupka, Prijedlog dosljedno provodi primjenu postupovnih kazni za neposluh, pa tako propisuje kažnjavanje sudionika u postupku koji izbjegava primitak dopisa novčanom kaznom u iznosu do 50.000,00 kuna. Novčano kazniti zbog postupovne nediscipline nije moguće okrivljenika, prema kojem u tom slučaju treba primijeniti neku od mjera osiguranja njegove nazočnosti u postupku za primjenu koje su u konkretnom slučaju ispunjene pretpostavke.

Prijedlog, za razliku od sadašnjeg Zakona koji poznaje tzv. osobnu i neosobnu dostavu, takve razlike nema, već propisuje osobnu, tj. neposrednu dostavu svih dopisa svim sudionicima u postupku.³⁵

³⁴ Članak 175.

(1) Poziv osumnjičeniku, svjedoku i vještaku radi ispitivanja, prije početka i tijekom istrage upućuje državni odvjetnik.

(2) Poziv okrivljeniku za dokazno ročište, ročište za potvrđivanje optužnice, pripremno ročište i raspravu izdaje tajnik suda i šalje okrivljeniku, na temelju naloga suda koji poduzima radnju.

(3) Poziv svjedocima i vještacima za dokazno ročište i raspravu upućuje stranka koja je predložila njihovo ispitivanje.

(4) Ako se okrivljenik ne odazove pozivu iz stavka 1. i 2. ovog članka, tajnik suda će o dostavi poziva izvijestiti suca istrage, sud koji odlučuje o potvrđivanju optužnice, predsjednika vijeća odnosno suca pojedinca radi nalaganja mjera osiguranja okrivljenikove prisutnosti.

(5) Tajnik suda će, nakon što mu stranka predoči dokaze o sadržaju i uručanju poziva svjedocima i vještacima iz stavka 2. i 3. ovog članka, koje se nisu odazvale na njen uredan poziv ili dokaze o nemogućnosti uručjenja, izdati sudski poziv na ročište ili raspravu, s upozorenjem o posljedicama nedolaska.

(6) Pozivanje kao svjedoka maloljetne osobe koja nije navršila šesnaest godina života obavlja se preko njezinih roditelja, odnosno zakonskog zastupnika, osim ako to nije moguće zbog potrebe da se hitno postupa ili zbog drugih opravdanih okolnosti.

³⁵ Članak 171.

(1) Dopis se predaje neposredno osobi kojoj je upućen, koja je dužna primiti ga. Ako se ta osoba ne zatekne na adresi prebivališta ili boravišta, dostavljač će ga predati kojem od njenih odraslih članova domaćinstva, koji su dužni primiti dopis. Ako se oni ne zateknu u stanu, dopis će se predati nadstojniku ili susjedu, ako oni na to pristanu. Time se smatra da je dopis dostavljen.

(2) Ako se dopis dostavlja osobi na poslu, a ona se tamo ne zatekne, dopis će se ostaviti osobi ovlaštenoj za primanje pošte koja ga je dužna primiti, ili osobi koja je zaposlena na istome mjestu, ako ona pristane primiti dopis. Time se smatra da je dopis dostavljen.

(3) Ako se utvrdi da je osoba kojoj se dopis ima dostaviti odsutna i da joj ga osobe iz stavka 1. i 2. ovog članka zbog toga ne bi mogle predati na vrijeme, dostavljač će se raspitati gdje se primatelj nalazi te će dopis vratiti pošiljatelju uz naznaku adrese na kojoj bi se dopis mogao uručiti primatelju. Dostavljač će ostaviti obavijest o pokušanoj dostavi na adresi na kojoj je dostava imala biti obavljena. Ostavljanje obavijesti se ne smatra urednom dostavom.

Kako bi povećao efikasnost dostave, Prijedlog reducira radnje koje je dostavljač obavezan poduzeti kako bi dostava bila uredna, pa tako ne propisuje obvezu dostavljača da u slučaju ako se osoba kojoj je dopis upućen ne zatekne na adresi prebivališta ili boravišta, ostavi prethodnu obavijest u smislu čl. 145. st. 1. ZKP te potom ponovo dolazi, već odmah predviđa obveznu predaju, dok je prema dosadašnjim odredbama Zakona riječ o fakultativnoj obvezi predaje dopisa odraslim članovima domaćinstva primatelja odnosno osobi ovlaštenoj za primanje pošte na primateljevu poslu, koji su taj dopis dužni primiti. U slučaju odbijanja primitka dopisa, osoba koja ga je dužna primiti bit će kažnjena već spomenutom novčanom kaznom do 50.000,00 kuna, osim ako dostavljač utvrdi da je primatelj odsutan i da mu zbog toga osoba, koje je to po zakonu dužna učiniti, nije u mogućnosti na vrijeme predati dopis. U tom će se slučaju raspitati gdje se nalazi, nakon čega će postupiti sukladno odredbama dosadašnjeg Zakona i vratiti dopis uz naznaku adrese gdje bi se mogao primatelj nalaziti. Iako je obveza raspitivanja dostavljača o eventualnoj adresi primatelja na kojoj bi bio dostupan proizlazila posredno i iz sadašnjeg teksta čl. 146. st. 2. ZKP, budući da dostavljač pri povratku neuručenog dopisa i prema sadašnjem Zakonu mora naznačiti eventualnu adresu, ta je obveza sada izrijekom navedena u Prijedlogu, vjerojatno radi pojašnjenja norme s jedne strane i ubrzanja kaznenog postupka s druge.

Prijedlogom se skraćuje i rok, s petnaest na osam dana, tijekom kojeg dopis koji se dostavlja okrivljeniku, osim poziva za raspravu, presudu kojom je izrečena kazna zatvora ili kazneni nalog, mora biti istaknut na oglasnoj ploči kako bi se dostava smatrala urednom. Osim izloženih, Prijedlog predviđa i još neke neznatnije promjene, o kojima ovdje neće biti posebno riječi.

Međutim, ključne promjene na polju dostave ogledaju se u uvođenju tzv. sudske i stranačkih dostava, u kojima sud ima samo pomagačku funkciju. Tako čl. 181. st. 1. Prijedloga predviđa da sud, točnije tajnik suda, kao novi subjekt u postupku koji preuzima administrativne dužnosti pozivanja osoba i osiguranja njihove nazočnosti u cilju racionalizacije i smanjivanja administrativnog rada suca, na temelju naloga tijela koje vodi postupak, izdaje i šalje okrivljeniku poziv za dokazno ročište, ročište za potvrđivanje optužnice, pripremno ročište i raspravu. Ako se okrivljenik ne odazove, tajnik obavještava tijelo koje vodi postupak (suca istrage, sud koji odlučuje o potvrđivanju optužnice, predsjednika vijeća odnosno suca pojedinca) radi poduzimanja daljnjih mjera u cilju osiguranja njegove nazočnosti.

Što se tiče tzv. stranačke dostave, prije početka i tijekom istrage pozive za ispitivanje osumnjičeniku, svjedocima i vještacima upućuje državni odvjetnik, dok nakon optuženja poziv svjedocima i vještacima za dokazno ročište i raspravu upućuje stranka koja je predložila njihovo ispitivanje, s time da u slučaju nemogućnosti uručivanja tih poziva ili njihova neodaziva na uredan poziv, tajnik suda, kao pomagač stranke, izdaje sudski poziv s upozorenjem

o posljedicama nedolaska. I sudska i stranačka dostava poziva na dokazno ročište i raspravu može biti izvršena u usmenom i pisanom obliku, pa i za okrivljenika kojem je može izvršiti samo sud.

Prijedlog Zakona sadržava novu odredbu o dostavi poziva maloljetnoj osobi kao svjedoku, koja propisuje da se i sudska i stranačka dostava poziva maloljetnoj osobi do nenavršenih 16 godina kao svjedoku obavlja putem zakonskih zastupnika, osim zbog opasnosti odgode ili drugih opravdanih okolnosti.

Zaključno

S obzirom na značajne promjene na području dostave pismena, rješenja predložena u Prijedlogu zasigurno će reducirati dosadašnje administrativne dužnosti suca i time mu omogućiti veću usmjerenost na samo suđenje, što je i intencija zakonodavca, ali će jednako tako predstavljati i izazov kako za stranke u postupku, tako i za sudsku upravu, s obzirom na novu ulogu tajnika suda u radnjama dostave.

Summary

PRECAUTIONARY ACTIONS AND MEASURES: THE MEASURE OF ENSURING THE PRESENCE OF THE ACCUSED IN THE PROCEDURE, AND THE SERVICE OF SUMMONS, PETITIONS AND DOCUMENTS

The Draft Amendments to the Criminal Procedure Act provide for significant modifications to the current Criminal Procedure Act. These amendments will certainly bear weighty theoretical and practical significance, because, besides the stronger integration of the constitutional principle of proportionality in the normative text of the law, the Draft Act introduces another important novelty. Namely, all the regulations so far have specified that only judicial power, which is sovereign and independent, may be authorised to apply the precautionary measures of ensuring the presence of the accused in the procedure. The Draft Act, however, has modified this by transferring the authority to determine the measure of *detention*, as a new measure for the temporary confinement of the suspect, to the public prosecutor, as a body of criminal prosecution. (What has until now been known as long-term detention would now become *pre-trial detention*). Nevertheless, since according to the Draft Act the judge of investigation would decide in the second instance on the grounds of the public prosecutor's decision to impose detention, it can be considered that the control of the legality and foundedness of all the measures of ensuring the presence of the accused in the procedure remains in the hands of the court.

In addition to amendments in the area of the precautionary measures of ensuring the presence of the accused in the procedure, the Draft Act also brings significant modification to the area of the service of documents, which is essentially characterised by the transfer of the administrative function of summoning the participants in the procedure from the court to the parties, or to the Court Secretary. The Secretary will thus become an assistant to both the court and the parties, with a view to increasing the efficiency of the criminal procedure.